HET SOCIAAL KLOPPEND HART

afbeelding Freepik.com

De maatschappelijke betekenis van
de kringloopwinkels met een buurthuisfunctie
van Schroeder van der Kolk

Buurthuis Schroeder

MOVISIE

Buurthuis Schroeder

MOVISIE kennis en aanpak van sociale vraagstukken

over deze PUBLICATIE

colofon

Auteurs: Radboud Engbersen en Evert van Rest

Fotografie: Tiva Pam en Schroeder van der Kolk

Vormgeving: Doreen Olario

Movisie, juni 2020

over de INHOUD

woord vooraf	5
inleiding en vraagstelling	6
over oude en nieuwe buurthuisfuncties	12
grote diversiteit aan bezoekers en personeel	20
de betekenis van de buurthuisfunctie voor de deelnemers	24
de betekenis van de buurthuisfunctie voor de buurt	36
sterke punten en verbeterpunten	37
slotbeschouwing	40
geraadpleegde literatuur	42

www.schneider

WOORD Vooraf

Stichting Schroeder van der Kolk heeft enkele jaren geleden de beweging naar meer wijkgericht werken ingezet, o.a. door het ontwikkelen van een buurthuisfunctie in onze kringloopwinkels. Deze ontwikkeling sluit aan bij het beleid van de gemeente Den Haag om zorg en ondersteuning op wijkniveau te organiseren. Wijzigingen in het accommodatie beleid van de gemeente spelen hierbij ook een rol, nl. het stimuleren van multifunctioneel gebruik van locaties: bijv. sportkantines, scholen en het gezamenlijk aanbieden van activiteiten. Dit heeft geleid tot het concept Buurthuis van de Toekomst.

Schroeder heeft daarom, met steun van de gemeente Den Haag, in 5 kringloopwinkels een buurthuis ontwikkeld en daarmee een laagdrempelige voorziening voor buurtbewoners gecreëerd waar iedereen terecht kan voor een kopje koffie, een luisterend oor of een activiteit. Op deze manier willen we de sociale cohesie in de wijk versterken en mensen op een ongedwongen, laagdrempelige manier de mogelijkheid geven om (weer) te gaan participeren. Vooral voor buurtbewoners die minder mobiel of geïsoleerd zijn is het belangrijk dat er plaatsen zijn waar ze naar toe kunnen om anderen te ontmoeten en samen iets te beleven.

Om de maatschappelijke impact van onze buurthuizen in beeld te brengen hebben we Movisie gevraagd om daar onderzoek naar te doen.

De resultaten van dit onderzoek worden in dit magazine gepresenteerd.

Elly van der Vliet
Bestuurder
Stichting Schroeder van der Kolk

over het ONDERZOEK

1. INLEIDING EN VRAAGSTELLING

Mensontwikkelingsbedrijf

De Stichting Schroeder van der Kolk bestaat inmiddels al bijna 100 jaar en is een bekende organisatie in Den Haag. De stichting richt zich op hulpverlening aan en ondersteuning en activering van kwetsbare burgers. Zij omschrijft zichzelf als 'mensontwikkelingsbedrijf'. In verschillende leerwerkprojecten van de stichting wordt gewerkt aan het herstel, het behoud en de uitbreiding van de arbeidsmogelijkheden van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. De cliënten van Schroeder komen uit verschillende circuits (o.a. Wmo, (O)GGZ, Justitie). Schroeder is in staat zowel in een beschutte werkomgeving als in een open setting aan mensen werk te bieden, het laatste met name in haar kringloopwinkels. Aan de deelnemers wordt individuele (ambulante) begeleiding en (arbeidsmatige) dagbesteding geboden. Schroeder richt zich daarnaast op armoedebestrijding, het verminderen van eenzaamheid en het stimuleren van sociale integratie en sociale cohesie van wijkbewoners, in het bijzonder in de wijken waar de stichting haar kringloopwinkels met een buurthuisfunctie heeft. Tot slot is duurzaamheid een belangrijke doelstelling van de stichting waaraan ze inhoud geeft met haar kringloopwinkels. In vijf van haar kringloopwinkels heeft Schroeder een buurthuisfunctie gerealiseerd. De buurthuizen fungeren tevens als Open Inloop voor mensen met psychiatrische en/of psychosociale problemen en hun mantelzorgers. Ook fungeren ze als locaties van Haags Ontmoeten, een gemeentebreed project gericht op ouderen voor wie zelfstandig wonen lastiger wordt en hun mantelzorgers.

De wijk de winkel inbrengen

Schroeder van der Kolk heeft Movisie gevraagd een onderzoek uit te voeren naar de maatschappelijke betekenis van deze buurthuisfunctie. Schroeder's doelstelling is om een 'bredere buurtfunctie' te realiseren, waarbij het buurthuis benut wordt om 'de wijk de winkel in te brengen'. De stichting wil dat bereiken door het creëren van een uitnodigende plek met een activiteiten-programmering die aansluit bij de verschillende groepen bezoekers. In haar beleidsplan schrijft de stichting: 'Schroeder wil met haar buurthuizen levendige, gezellige, inspirerende en veilige ontmoetingsplekken in de wijk verwezenlijken. Gemeenschapsvoorzieningen die duurzaam verankerd zijn in het buurtleven, waar buurtgenoten elkaar weten te vinden en nieuwe ontmoetingen ontstaan. Een open en laagdrempelige inloop voor mensen van alle leeftijden, culturen en sociaaleconomische achtergrond. Herkenbare knooppunten in de wijk waar omwonenden zich welkom en gehoord voelen, terecht kunnen voor hulp, zelfontplooiing én gezelligheid, en van waaruit zij activiteiten kunnen ontwikkelen die de wijk en zijn bewoners ten goede komen.'

Maatschappelijk rendement buurthuisfunctie

De vraag van Schroeder naar de betekenis van deze nieuwe functie past in een bredere ontwikkeling waarbij maatschappelijke organisaties en gemeenten meer inzicht willen hebben in de effectiviteit van hun activiteiten en gefinancierde interventieprogramma's. Anders gezegd: wat is het maatschappelijk rendement van hun sociale investeringen? Het Movisie-programma Effectiviteit en vakmanschap houdt zich met deze vraag bezig. Voorts zien we in Nederland een groeiende aandacht voor de maatschappelijke functie van kringloopwinkels. Een voorbeeld daarvan is de vijfdelige documentaireserie 'Het succes van de kringloopwinkel' die in december 2018 en december 2019 op de Nederlandse televisie is uitgezonden. De kringloopwinkel lijkt een nieuwe actor in de sociale infrastructuur of sociale basis van een wijk. Oude spelers vallen weg in de sociale basis en nieuwe komen op. De buurthuisfunctie in kringloopwinkels is daar een mooi voorbeeld van.

Bonding, bridging & linking

Bij het vaststellen van de maatschappelijke betekenis van de buurthuisfunctie in kringloopwinkels kijken we in het bijzonder naar vormen van 'bonding' en 'bridging' en 'linking'. De begrippen zijn van de Amerikaanse socioloog Robert Putnam. In het geval van 'bonding' gaat het om het samenbinden van mensen die zich in elkaar herkennen: meestal mensen met gelijke sociaaleconomische achtergrond, migratieachtergrond, leefstijl, religie enzovoort. Steeds belangrijker in een (super)diverse samenleving is de tweede vorm van sociaal kapitaal: 'bridging', dat wil zeggen het realiseren van overbruggende contacten met juist andere groepen. 'Bridging' is vaak ingewikkelder dan 'bonding'. In het geval van 'bonding' versterk je of vergroot je de bindingen met de eigen groep, bij 'bridging' slaag je er in contact te maken met personen buiten je eigen groep. Te sterke en verplichtende onderlinge contacten maakt 'bridging' lastiger, maar een stevige 'bonding' binnen de eigen groep wordt wel weer als voorwaarde voor 'bridging' gezien. Toch: 'bridging' is vaak essentieel om sociaal te stijgen. In de woorden van Putnam: 'bonding' is nodig om te overleven ('going through'), 'bridging' om vooruit te komen ('going up'). 'Linking' tenslotte betreft de vaardigheid om je weg te vinden binnen instituties van lokale overheid, zorg, welzijn, volkshuisvesting et cetera. 'Linking' geeft je de mogelijkheid de wereld een beetje naar jouw hand te zetten. Je bent in staat instituties te benutten voor jouw behoeften en ambities. Juist kwetsbare personen kunnen dat niet goed, ze missen de vaardigheden om deze contacten te leggen of staan wantrouwend ten aanzien van overheidsinstanties. Vaak hebben ze het contact daarmee verbroken. Mogelijk worden noodzakelijke contacten met de systeemwereld binnen de setting van het buurthuis weer hersteld en voor hen productief gemaakt.

CENTRALE VRAGEN

Het buurthuis dat Schroeder voor ogen staat is een laagdrempelige plek waar wijkbewoners, in het bijzonder kwetsbare wijkbewoners, gezelligheid en gastvrijheid treffen, aan activiteiten kunnen deelnemen, uitgenodigd worden om ze zelf op te zetten, maar ook hulp en (onderlinge) maatschappelijke steun krijgen voor hun dagelijkse bestaan. In het onderzoek staan drie vragen centraal:

1 Wat is de betekenis van de buurthuisfunctie in de kringloopwinkel voor de bezoekers van het buurthuis en de deelnemers aan de activiteiten in het buurthuis?

Toelichting: bij vraag 1 gaat het om het formuleren van de betekenis van het buurthuis voor de bezoekers en wat het hen oplevert. Het buurthuis geeft inhoud aan functies als ontspanning, ontmoeting, contactlegging, activering, ontplooiing en het bieden van een luisterend oor. Ondervinden bezoekers warmte, steun en hulp? Levert het bezoek aan het buurthuis hen meer levenslust en zelfvertrouwen op? Kunnen ze er even tot rust komen? Leggen ze nieuwe sociale contacten, waardoor onderlinge steunnetwerken worden versterkt? Ontwikkelen ze mogelijk vaardigheden en competenties waardoor ze zich gemakkelijker staande kunnen houden? Versterkt het hun eigen netwerk ('bonding') en vergroot het hun wereld ('bridging' en 'linking')?

2 Wat is de betekenis van de kringloopwinkel met buurthuis voor de buurt?

Toelichting: bij vraag 2 gaat het om het vaststellen van de betekenis die een dergelijke voorziening heeft voor de buurt. Levert de voorziening mogelijk een bijdrage aan het versterken van de sociale cohesie van de buurt, omdat wijkbewoners die elkaar anders nooit tegenkomen juist hier met elkaar in contact komen? Stimuleert het buurthuis onderlinge steunnetwerken waarvan bezoekers ook buiten het buurthuis profiteren? Levert het buurthuis ook contacten op die groepsoverstijgend zijn, zowel wat betreft leeftijd, inkomenspositie als migratieachtergrond? De buurthuizen van Schroeder staan in superdiverse wijken waar mensen met zeer uiteenlopende migratieachtergronden wonen. Uit recent onderzoek blijkt dat de sociale cohesie in deze wijken meer onder druk staat dan in wijken die minder divers van samenstelling zijn. Volgens onderzoekers zijn de onderlinge contacten in deze buurten minder, zo ook de onderlinge burenhulp en is de criminaliteit er hoger. Een nieuwe voorziening als die van Schroeder kan hier mogelijk een positieve bijdrage aan leveren.

3 Wat zijn knelpunten en succesfactoren bij het versterken van de buurthuisfunctie in de kringloopwinkels van Schroeder?

Toelichting: vraag 3 is van een andere orde en richt zich op alle aspecten die een bijdrage kunnen leveren aan het zo goed mogelijk laten functioneren van de buurthuisfunctie in een kringloopwinkel. Deze aspecten kunnen heel verschillend zijn, denk bijvoorbeeld aan de kwaliteit van de personele bezetting (gastheerschap) en de inrichting van de plek. In het geval van Schroeder ligt bij de personele bezetting , naast de sociaal beheerder, ook een grote rol bij vrijwilligers en werknemers in werkervaringsbanen (denk aan de STiP-banen, STiP staat voor Sociaal Traject in Perspectief). Ook de indeling en inrichting van het gebouw en de buurthuisplek kunnen belangrijk zijn voor het succes ervan. Bezoekers moeten zich er zich thuis voelen. Mogelijk kunnen de gebruikers van het buurthuis een rol vervullen in de aankleding van de ruimte. Belangrijk is ook de open verbinding met de rest van de kringloopwinkel.

METHODOLOGIE EN GESELECTEERDE LOCATIES

Het onderzoek is uitgevoerd in de periode maart-oktober 2019. Er is voor gekozen om het onderzoek op twee locaties te richten: de vestigingen Loosduinsekade 156 en Fahrenheitstraat 269. Het onderzoek is als een kwalitatieve casestudy te omschrijven. Er is literatuur bestudeerd, er zijn ongeveer twintig bezoeken afgelegd waarbij betrokkenen zijn geïnterviewd, dat wil zeggen bezoekers van de buurthuisfunctie, vrijwilligers die activiteiten organiseren en begeleiden én personeel van Schroeder, te weten filiaalmanagers en sociaal beheerders. In het geval van bezoekers ging het vooral om korte gesprekjes met een item-lijst in het achterhoofd. In de praktijk waren die gesprekjes geen systematisch gevoerde gesprekken - vaak waren de bezoekers geconcentreerd bezig met activiteiten - en bleef het bij een korte uitwisseling van enkele vragen en antwoorden. We hebben dit aangevuld met observaties. In totaal is er zo'n vijftig uur geobserveerd. Ook zijn er tussentijds twee groepsgesprekken georganiseerd en zijn er specifieke activiteiten bezocht, zoals de Buurthap, een bingoavond en knutselochtenden en - middagen. Voorts zijn gesprekken gevoerd met de coördinator van de buurthuisfunctie en het management van Schroeder.

LOOSDUINSEKADE 156 EN LOCATIE FAHRENHEITSTRAAT 269

De twee geselecteerde locaties verschillen sterk van elkaar. De Loosduinsekade is groot, druk en bedrijvig, Fahrenheiststraat 269 is klein en rustig. Van de vestiging Loosduinsekade maakt het buurthuis maar een klein onderdeel uit. Fahrenheitstraat 269 zit wat verstopt in een zijstraat, terwijl buurthuis en kringloopwinkel min of meer geïntegreerd zijn. De locatie Fahrenheitstraat 269 loopt over in de Weimarstraat 364: het adres van het Theelokaal. Het Theelokaal is eveneens van Schroeder en wordt geleid door een bedrijfsleider annex chef-kok en een collega kok. Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt werken er in de bediening en keuken. De locatie Loosduinsekade kent een filiaalmanager en een drietal sociaal beheerders, 1 betaald, 1 vanuit een STiP-baan en één vanuit een positie als vrijwilliger. Sinds de zomer vervult een agogisch geschoolde beroepskracht de rol van coördinerend sociaal beheerder. De locatie Fahrenheitstraat 269 had tijdens het veldonderzoek geen filiaalmanager, maar had twee sociaal beheerders vanuit een STiP-baan. Sinds de zomer van 2019 zijn ze afgelost door een agogisch geschoolde beroepskracht die alles coördineert, plus een assistent-sociaal beheerder.

Filiaalmanager HP: ‘Iedereen die hier werkt heeft een rugzakje’

portret

‘Iedereen is hier welkom’, zegt filiaalmanager HP van de kringloopwinkel van Schroeder op de Loosduinsekade. Hij benadrukt de diversiteit van het personeel, de klanten én de mensen die het buurthuis bezoeken. (‘Hier komt alles bij elkaar’). Dat wil zeggen oud en jong, ‘echte’ Hagenezen, personen met verschillende migratieachtergronden, vaste medewerkers, tijdelijke medewerkers, ‘taakstraffers’, werknemers met een STiP-baan en personen die door uiteenlopende instanties (zorg, justitie, Halt, psychiatrie) naar Schroeder zijn verwezen. HP begeleidt ze op de werkvloer (‘Ik heb veel gesprekjes met ze, aandacht voor kleine dingen hebben voor hen grote impact’), een trajectbegeleider van het zorgteam op de Zilverstraat staat hen in hun individuele trajecten bij. Er is veel werk te verzetten, ‘want spullen komen hier niet zoals bij de HEMA keurig geprijsd en kant en klaar uit de dozen.’ Alles moet getest worden, zo nodig gerepareerd, schoongemaakt, elk dingetje geprijsd. Hij roemt de onderlinge acceptatie van verschillen. Op de Loosduinsekade werkt de FC Den Haag-supporter samen met de Marokkaanse meneer die elke vrijdag naar zijn vrijdaggebed gaat. Oók is er de onderlinge acceptatie van verschillen in arbeidsproductiviteit. Want niet iedereen is even mentaal en fysiek fit en kan dus niet evenveel werk verzetten. Door die acceptatie voelen mensen zich er thuis. Wat ook telt: bij iedereen heeft het leven zijn sporen nagelaten. ‘Iedereen die hier werkt heeft een rugzakje’. Daarin herkent men elkaar. ‘Buiten’ in de zogenaamde ‘normale’ wereld is er gemakkelijk onbegrip, binnen Schroeder heeft men aan een half woord genoeg om elkaar te begrijpen.

HP ziet winkel en buurthuis als één geheel. Ook de winkel vervult op haar manier een buurthuisfunctie. De winkel heeft zijn vaste klanten, mensen die elke dag eventjes aan komen waaien voor een praatje. Daarnaast signaleert hij veel verloop onder klanten, dat komt volgens hem mede omdat Transvaalkwartier – de wijk waar de locatie Loosduinsekade aan grenst - een hoge omloopsnelheid van bewoners kent. De kracht van de kringloopwinkel en het daaraan verbonden buurthuis is voor hem de laagdrempeligheid (‘Je hoeft niet een reden te geven waarom je er komt, je hoeft niet eens iets te kopen’). HP heeft veel vrijwilligers onder zijn hoede, sommigen kent hij al heel lang. Hij probeert hun talenten te benutten. Wie kan stofferen, gaat een cursus in het buurthuis verzorgen, wie talent heeft voor inrichting maakt een winkelschema- plan. ‘Ik zie ze vervolgens opbloeien.’

Hij ziet werknemers uitstromen naar banen, maar ook voormalige werknemers hun (gesubsidieerde) baan weer verliezen en soms terugvallen in oude patronen. ‘Ik kan het honderd keer zeggen: dagbesteding is zó belangrijk. Dat je geaccepteerd wordt door mensen, dat je kunt zeggen: ik ben uit mijn bed gestapt, de deur uit gegaan, ik heb mijn angsten overwonnen om de straat op te gaan.’ Hij vertelt dat sommige ex-medewerkers zaterdag rond een uur of twaalf komen om vrijwilligerswerk te doen. ‘Die zeggen: als ik zaterdag alleen thuis zit en niks te doen heb, ga ik drinken, dus kom ik jullie helpen.’

2 OVER OUDE EN NIEUWE BUURTHUISFUNCTIES

In het sociaal beleid van de overheid is accommodatiebeleid altijd een belangrijke pijler geweest. Idealen van activering, emancipatie, 'community organization' en achterstandsbestrijding lagen aan dit accommodatiebeleid ten grondslag. Een wijk heeft, zo was de gedachte, een 'stoffering' nodig, dat wil zeggen voorzieningen, zowel publiek als commercieel. Mensen moeten elkaar ook kunnen ontmoeten buiten de privésfeer. Als niemand je thuis opzoekt, heb je een plek nodig waar je anderen kunt ontmoeten. Nu zien we dat lokale overheden het laatste decennium sterk bezuinigen op gemeenschapsaccommodaties. 'Buurthuizen bezwijken onder de crisis', schreef De Volkskrant op 21 februari 2013 en stelde na eigen research vast dat o.a. in Amsterdam en Den Haag een derde van de traditionele wijkcentra gesloten was. Niet alleen traditionele wijkcentra zijn weggevallen, maar ook andere ontmoetingsplekken. Denk aan de bejaardencentra waar niet zo lang geleden onze opa's en oma's naartoe gingen. Inmiddels hebben ze plaats gemaakt voor verzorgingshuizen, maar daar is slechts plaats voor zeer kwetsbare ouderen. Ook veel traditionele kerken hebben hun deuren gesloten, evenals accommodaties voor extramurale opvang en dagbesteding voor uiteenlopende kwetsbare groepen in uiteenlopende leeftijden. Door dit verlies van ontmoetingsplaatsen zien we de laatste tijd steeds meer pleidooien van verschillende instanties - corporaties, buurtpastoraten, 'community artists', stadsonderzoekers, georganiseerde burgers - voor het realiseren van buurthuisfuncties onder namen als 'warme plekken', 'attente plekken', 'buurtwerkplaatsen' dan wel 'kamers of huizen voor de buurt'. Deze zijn in het bijzonder bedoeld voor kwetsbare mensen. Ook commerciële partijen doen er aan mee of worden erop aangesproken ('zorg voor een koffiehoek in supermarkt!'). Daarnaast speelt in Den Haag een andere ontwikkeling. In deze gemeente zijn tientallen accommodaties van sportverenigingen, zorginstellingen en culturele instellingen als 'Buurthuis van de Toekomst' gelabeld, zoals de 5 kringloopwinkels van Schroeder. De Buurthuizen van de Toekomst combineren een hoofdfunctie (kringloopwinkel zijn, amateurvoetbal aanbieden, zorg organiseren et cetera) met een nevenfunctie: ontmoeting en maatschappelijke activiteiten aanbieden. Resumerend: accommodatiebeleid is versoberd en verplaatst naar het maatschappelijk middenveld. Meer dan in het verleden wordt een beroep gedaan op het particulier initiatief en de eigen kracht van burgers. De buurthuizen van Schroeder zijn een illustratie van deze verplaatsing, maar ook een voorbeeld van hoe actoren in het maatschappelijk middenveld alert reageren op het verdwijnen van klassieke voorzieningen.

Nieuwe buurthuisfuncties als reactie op versobering verzorgingsstaat

Niet alleen bezuinigingen in het accommodatiebeleid maken de behoefte aan buurthuisfuncties relevant, daaraan droegen ook een aantal maatschappelijke ontwikkelingen bij die tot een sterke individualisering van het sociaal beleid hebben geleid. Denk aan de wijkteams die nu al zo'n vier jaar functioneren en die vooral gericht zijn op individuele hulpverlening. Maar er zijn meer ontwikkelingen die mensen noodgedwongen op zichzelf doen terugwerpen. Steeds meer kwetsbare ouderen wonen langer thuis en dat geldt ook voor mensen met psychische of mentale beperkingen. Al lange tijd is er

AFVALSTROMEN
WAT HOORT IN
WELKE BAK?

sprake van afbouw van de residentiële zorg door de- institutionalisering binnen de GGZ en de Jeugdzorg. Hoogleraar Psychologie Diekstra zei onlangs in dit verband: 'Toen wij in Nederland de instituten dichtgegooid hebben, hebben wij dit als compensatie niet gedaan: het ontwikkelen van warme plekken in buurten en wijken' (zie Engbersen 2019). We zien ook dat de zorgvraag van de groep 'zorgbehoevende 75-plussers' groeit, terwijl er sprake is van een afnemend aantal mantelzorgers dat zelf ouder en kwetsbaarder wordt. Het aantal dementerende ouderen met een complexere zorgvraag groeit. Niet voor niets heeft Schroeder op de locatie Loosduinsekade de eerste Dementheek van Den Haag ingericht. Voorts zijn er steeds meer alleenstaanden, terwijl sociale netwerken van burgers kleiner zijn geworden. Ook weten we dat ouderen die er op hoge leeftijd alleen voor komen te staan, meer kans lopen om te vereenzamen. In buurten als het Transvaalkwartier en delen van het Regentesse- en Valkenboskwartier maar natuurlijk ook elders in Den Haag kunnen heel veel mensen zich maar moeizaam zelf redden. Ze zijn gebaat bij mensen die een oogje in het zeil houden en als het nodig is ze even helpen. Maar dan moeten mensen elkaar wel kunnen zien en tegenkomen en weten wanneer ze iets voor elkaar kunnen betekenen.

Simpel, gratis en dichtbij: 'binnen op de bingo'

Van oudsher hebben buurthuizen zich gericht op laagdrempelige inloopfaciliteiten, recreatieve activiteiten en cursussen. Op ontmoeting, ontspanning en ontplooiing. In een informele sfeer ben je samen met activiteiten en interesses bezig. Dat zien we ook in de buurthuizen van Schroeder. Essentieel is de laagdrempelige instap, zowel materieel ('gratis kopje koffie') als fysiek en programmatisch. 'Binnen op de bingo' is hier het credo. De deelname aan dit soort simpele activiteiten zorgt er in ieder geval voor dat een niet-anonieme omgeving wordt gecreëerd. Buurthuizen waren er vooral voor mensen voor wie de mogelijkheden voor ontmoeting, ontspanning en ontplooiing beperkt zijn. Ze hebben geen geld voor commerciële vrijetijdsvoorzieningen. Dat was vroeger zo en nog steeds

zo. En het liefst zijn buurthuizen in hun onmiddellijke woonomgeving gesitueerd. Zeker voor kwetsbare ouderen en mensen die minder mobiel zijn, is een dergelijke voorziening op loopafstand belangrijk. Hun wereld kent een beperkte actieradius door gebrek aan geld, netwerken en gezondheidsproblemen. Voor hen is het van belang dat er op loopafstand/rollatorafstand goed bereikbare voorzieningen zijn. Zijn die er niet dan zitten ze gevangen in hun woning. Ouderen (en ook anderen) die niet meer bewegen, ontwikkelen gezondheidsklachten (psychisch, fysiek) met alle maatschappelijke kosten die daarbij komen. Schroeder richt zich nadrukkelijk op de kwetsbare groepen in de wijk. Tegelijkertijd streeft Schroeder in haar programmering naar een breder publiek. Hier ligt een parallel met vroegere sociaal-culturele wijkcentra die ook streefden naar het bereiken van zoveel mogelijk groepen wijkbewoners.

The unique selling point van kringloopwinkels

De realiteit echter was en is dat middenklasse-groepen veel spaarzamer gebruik maken van buurthuizen dan lagere inkomensgroepen. Niettemin: in het ideale geval ontmoet het kwetsbare of achtergestelde deel van de bevolking het (iets) meer zelfredzame deel in het buurthuis, want juist die ontmoeting kan hen soms een duwtje in de goede richting geven via vormen van 'bonding', 'bridging' en 'linking'. Tegenwoordig ligt de aandacht daarom ook sterk op de ontmoeting tussen verschillende bewonerscategorieën, niet alleen met middenklasse-groepen maar ook op die tussen autochtone bewoners en groepen met uiteenlopende migratieachtergronden. Ook staan afgeleide doelstellingen als de aanpak van maatschappelijke problemen als eenzaamheid of armoede meer centraal. Al deze aspecten komen we tegen in de buurthuizen van Schroeder die een strategische positie innemen op het snijvlak van verschillende formele en informele instanties en actoren in de wijk.

DE KRINGLOOPWINKELS ALS NIEUW DORPSPLEIN

Het fenomeen kringloopwinkel heeft de laatste jaren een grote vlucht genomen, schrijft de VPRO in een toelichting bij de serie 'Het succes van de kringloopwinkel' ('een hartverwarmende documentaireserie'). Inmiddels zouden er zo'n 1700 in Nederland zijn, terwijl de bij de brancheorganisatie aangesloten kringloopbedrijven (zonder winstoogmerk) in 2016 28 miljoen bezoekers trokken. De VPRO schrijft dat de kringloopwinkel niet alleen een commercieel succes is, maar vooral een sociaal succes. 'Het is een plek waar mensen weer met elkaar praten, waar ze elkaars problemen helpen oplossen, waar nieuwe talenten ontdekt worden. En dat grotendeels zonder dat de overheid zich ermee bemoeit. De documentaire laat zien dat de kringloop niet alleen qua spullen, maar ook qua mensen vol verborgen parels zit. In de kringloop werken, aldus

de VPRO, zo'n 20.000 mensen: vrijwilligers, asielzoekers, ex-gedetineerden, mensen die werken met behoud van uitkering en betaalde krachten. De VPRO: 'Ze staan er vanuit verschillende motivaties: eenzaamheid bijvoorbeeld, maar ook idealisme, verslaving, ziekte, verveling of werkloosheid. Maar samen trekken ze elkaar omhoog en proberen ze elkaars problemen op te lossen. Daarmee is de winkel een plek bij uitstek waar mensen hun verborgen talenten ontdekken.' En verder: 'De kringloop is meer dan een winkel. Het is het nieuwe dorpsplein: een plek waar mensen weer met elkaar praten, waar relaties ontstaan, waar mensen samen elkaars problemen oplossen, waar nieuwe talenten ontdekt worden. Een plek vol verhalen van gewone en bijzondere mensen [...] het succes van de kringloopwinkel volgt de verhalen van gewone en bijzondere mensen door heel het land. Wie het Nederland van nu wil zien, moet in de kringloop-winkel zijn: het échte hart van Nederland.'
Bron: VPRO 2017. https://www.vpro.nl/programmas/het-succes-van-de-krin-gloopwinkel/ service/over-het-succes-van-de-kringloopwinkel

Wat kringloopwinkels interessant maakt, is dat ze in potentie verschillende doelgroepen kunnen bedienen. Mensen in armoedesituaties maken er dankbaar gebruik van, maar ook mensen met een smalle beurs (denk bijvoorbeeld aan studenten) en middenklasse-groepen die een duurzame levensstijl omarmen. Door aan de winkels een buurthuisfunctie toe te voegen wordt hun potentie verder verbreed. Uit onderzoek weten we dat veel mensen niet graag gebruik maken van officiële buurthuizen. De reden: deze accommodaties geven bezoekers een bepaalde stempel ('voor kwetsbaren', 'voor arme mensen', 'voor zielige ouderen'). Bovendien zijn traditionele buurthuizen voor veel middenklasse-groepen onbekend terrein. Hun wereld is eerder die van fitness- en wellness centers, laptopcafés, yogastudio's en allerhande hippe en ondernemende third places, maar óók die van kringloopwinkels (vintage, hergebruik, ontspullen). Kringloopwinkels zijn daardoor plekken waar verschillende sociaaleconomische klassen en uiteenlopende groepen elkaar kunnen treffen. In de woorden van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling: kringloopwinkels zijn vanzelfsprekende ontmoetings-plekken, plaatsen waar publieke familiariteit kan ontstaan (het oppervlakkig kennen en gekend worden) en dus zijn het mogelijk plaatsen voor praktische uitwisselingen en meer of minder lichte contacten en verbindingen. Maar wil die ontmoeting de facto plaatsvinden, dan vraagt dat om een vorm van programmering die deze groepen bij elkaar brengt.

Schroeder

Dierenboekenleesdag

Wist je dat op 2 oktober de **Kinderboekenweek** start en het op 4 oktober **Dierendag** is?

Kom je gezellig op vrijdag 4 oktober samen met je vader, moeder of ander familielid bij ons dierenboekjes lezen?

Tussen ***15.00 en 16.30 uur*** staan de knuffelhoek, iets lekker te eten en drinken en de dierenbibliotheek klaar in het buurthuis/kringloopwinkel.

Zie je leuke, spannende of grappige dierenboeken staan? Speciaal op deze dag zijn de dierenboeken met ***50% korting***!

Ons adres is de **Fahrenheitstraat 269**.

Buurtontbijt!

Het ontbijtbuffet is ***iedere vrijdag***
van ***10.00 uur*** tot ***11.00 uur***
aan de ***Fahrenheitstraat nummer 269***

Aanmelden kan via onze kringloopwinkel/buurthui
via weimarstraat@schroeder.nl of via 070-7071382

10 jaar Repair Café!

Repair Café

in samenwerking met
Schroeder

zaterdag 19 oktober • van 11.00 tot 13.00
Buurthuis Loosduinsekade 156
www.repaircafedenhaag.nl

Open inloop! Kom langs in het Repaircafé en laat je kapotte apparaten repareren!

SCHAKEN!

SCHROEDER BUURTHUIS
Loosduinsekade 156

INFO
Woensdag 10 juli
14:00 - 16:00
Les of een wedstrijdje
Ook voor dummies
Aanmelden: Mo, Souri, Bas, Max
Vol = vol

Schroeder

Schroeder

Kom naar de Workshop Breinfit op je smartphone!

Woensdag 6 november 10.00 - 12.00 uur
Buurthuis Loosduinsekade 156

Houd uw brein fit door te trainen
op uw smartphone!
In deze workshop leert u van
Computercoach Ingrid welke apps er zijn voor
breintraining en hoe u deze kunt gebruiken.

Interesse?
Meld je aan bij Max in het buurthuis.
Deelname is gratis!

DONDERDAG 14 NOVEMBER
VAN 10:00 - 12:00

DAG VAN DE MANTELZORG

MAAK EEN CREATIEVE BLOEM TER BEMOEDIGING VOOR EEN MANTELZORGER DIE JE KENT

SCHROEDER BUURTHUIS
LOOSDUINSEKADE 156, DEN HAAG

buurthuis van de toekomst

Schroeder

Contact

De dementheek Den Haag heeft twee vestigingen.
In stadsdeel Loosduinen zijn we gevestigd in het Wijndaelercentrum van Florence, en in stadsdeel Centrum in het Buurthuis Loosduinsekade van stichting Dr. Schroeder van der Kolk.

Kom gerust eens langs in één van onze locaties bij u in de buurt, of maak een afspraak voor een persoonlijk gesprek of advies.

Dementheek Florence Wijndaelercentrum
Adres: Catharina van Rennesstraat 8
Tel: 070 - 754 2333

Dementheek Buurthuis Loosduinsekade
Adres: Loosduinsekade 156
Tel: 070 - 707 1125

Website: *dementheek-denhaag.nl*
E-mail: *info@dementheek-denhaag.nl*

HAAGS ONTMOETEN
UW PLEK IN DE WIJK
Florence
Schroeder

Dementheek

Ondersteuning rondom dementie in de wijk

De dementheek is een uitleen- en advies centrum speciaal voor mensen met geheugenproblemen of beginnende dementie en hun naasten. Een plek in de wijk waar iedereen welkom is voor voorlichting en ondersteuning.

De Dementheek biedt
mensen met (beginner
iedereen die hen onder
zolang mogelijk het lev
dat hen lief is.

Wat kunt u bij ons hale
• Een kopje koffie en e
• Ondersteuning en ac
• Informatieve

nroeder

sdag 20 november en maandag 9 december 2019
-11.30 uur
Buurthuis Loosduinsekade 156

Kom in beweging! Fit ouder worden

Kom in beweging! Bewegen is belangrijk voor je gezondheid, om fit e
vitaal ouder te worden. Hoe ouder je wordt, hoe belangrijker het is or
te blijven bewegen. De bewegingsactiviteiten zijn dan ook gericht op
de senioren in de wijk.

Onder begeleiding, van onze enthousiaste sportcoach Cynthia,
wordt er een gepast programma aangeboden waarin rekening wordt
gehouden met eventuele beperkingen. Voel je welkom, want u kunt
meedoen op uw eigen niveau! Buiten dat heel leuk is om mee te doe
zorgt blijven bewegen voor positieve effecten op uw houding,
botdichtheid, spiermassa, balans, conditie en lenigheid.

Wat is nou leuker dan samen fitter te worden?
Aanmelden kan in het buurthuis of via ***mbekker@schroeder.nl***.
Deelname is gratis!

Sociaal beheerders Bas, Suri en Mo: ‘We doen het met z’n drieën’

Bas, Suri en Mo zijn drie sociaal beheerders van locatie Loosduinsekade. Bas vervult de functie als vrijwilliger, Suri en Mo vanuit een STiP-baan. Bas is de etaleur van het filiaal. Bas’ professionele werk speelt zich af in de avonduren, dat geeft hem de kans overdag vrijwilligerswerk te verrichten. Het werk bij Schroeder is hem nu ‘zo eigen geworden’ dat als hij vrij is, hij zich zorgen maakt over hoe het in het buurthuis gaat. Suri en Mo zijn er later bij gekomen. Suri was gastvrouw in het Haagse Museon, ook vanuit een STiP-baan. Mo had managementfuncties in de retail, was lid van een buurtinterventieteam in Moerwijk en werkte in dezelfde wijk ook als vrijwilliger in het jongerenwerk.

Ze vullen elkaar aan met hun verschillende kwaliteiten (‘We zijn een team’). Bas heeft een Indonesische achtergrond, Suri een Iraanse en Mo een Marokkaanse. Ze worden geholpen door stagiaires. Bas is de man op de achtergrond, hij gaat naar vergaderingen, Mo is van de activiteiten, Suri zorgt voor een sociale gastvrije sfeer waarin bezoekers hun verhaal durven vertellen. Elke maandag is er werkoverleg en nemen ze de week door. Suri en Bas benadrukken dat vastigheid en herkenbaarheid belangrijk zijn in het geval van het buurthuis (‘het werkt niet met steeds weer nieuwe mensen’). Vertrouwen en gekendheid zijn essentieel. Ze vertellen dat er relatief veel autochtone bezoekers zijn, veelal alleenstaand en vaak eenzaam. Het blijkt lastig om de brug te slaan naar bezoekers met een migrantenachtergrond, niettemin vervult Suri voor vrouwen met een migrantenachtergrond een belangrijke rol als vertrouwenspersoon. Ze vertellen liever haar hun verhaal dan aan de officiële vertrouwenspersoon (‘Ik voel me vaak maatschappelijk werker’). Ze willen hun hulpvraag niet formaliseren, instanties en overheid schrikken hen af. Ze doet ook vertaalwerk voor bezoekers, vanuit of naar het Arabisch en Iraans. Zo kan ze bezoekers met een Marokkaanse, Turkse, maar ook Afghaanse en Pakistaanse migratieachtergrond helpen.

De sociaal beheerders zorgen voor een activiteitenkalender met de vrijwilligers. Er is elke dag wel een

activiteit. Suri helpt bij ‘beauty’: nagels worden gedaan, make-up aangebracht, haren geverfd. Het is gratis en het geeft vrouwen die vaak een laag zelfbeeld hebben en weinig complimentjes krijgen zelfvertrouwen (‘Wat zie je er mooi uit!’). De deelnemers aan activiteiten nemen, hoe smal hun beurs ook is, eten voor elkaar mee (‘het is hier soms net een vrolijke picknick!’) en blijven ook na de activiteiten vaak tot sluitingstijd in het buurthuis met elkaar kletsen. Ze schatten dat zo’n vaste groep van zo’n 35 tot 40 personen van het buurthuis gebruik maken, veelal alleenstaanden. Ze proberen een gastvrij klimaat voor hen te scheppen. Er is altijd een groet, een kop koffie en aandacht (‘het buurthuis dient een warme plek te zijn’).De personen die het buurthuis bezoeken, letten onderling op elkaar. Ook buiten het buurthuis. Mo: ‘De meesten staan er alleen voor, maar ze hebben elkaar hier leren kennen, als iemand twee weken niet komt, worden ze ongerust, gaan ze bellen of soms gaan ze er zelfs langs. Bas, Suri en Mo vervullen, merken ze, een belangrijke rol in hun leven. Ze vertellen over een dame van ver in de tachtig die dagelijks het buurthuis bezocht. Ze stond er alleen voor en had nauwelijks familie. Ze kwam in het ziekenhuis te liggen en belde naar Schroeder om te vertellen hoe het met haar was. Bas, Suri en Mo hebben haar in het ziekenhuis opgezocht, zelfs nog in haar laatste uren. Toen vertelde ze hen hoe belangrijk het buurthuis voor haar was geweest in haar laatste jaar. Bas heeft op haar begrafenis gesproken.

3 GROTE DIVERSITEIT AAN BEZOEKERS EN PERSONEEL LOOSDUINSEKADE 156 EN FAHRENHEITSTRAAT 269 ('DE WERELD IN HET KLEIN').

De buurthuizen op de vestigingen Loosduinsekade 156 en Fahrenheitstraat 269 hebben een in de tijd veranderende vaste kern van bezoekers, dat wil zeggen personen die elke week of soms zelfs elke dag een keertje langskomen voor een praatje, activiteit of kopje koffie. De grootte van deze vaste kern wordt tussen de 30 en 50 personen geschat. Voor Fahrenheitstraat 269 liggen de schattingen eerder bij de 30 á 40. Van de vaste kern maken vooral bezoekers van tussen de 50 en 70 jaar deel uit, ook wel omschreven als 'allemaal eenzame mensen of 'mensen met allemaal problemen'. Daarvan vormen autochtone Nederlanders de meerderheid. In veel gevallen alleenstaanden, veelal bezoekers die na het overlijden van een echtgenoot of echtgenote er alleen voor zijn komen te staan. Tot de vaste kern behoort ook een kleine, meer jeugdige groep bezoekers die werkloos is of geen vast werk heeft. Een aantal van hen zijn jonge moeders met kinderen. Ook mensen met een migrantenachtergrond weten de weg naar het buurthuis te vinden. Op de Fahrenheitstraat behoort een groep Surinaamse (Hindoestaanse) personen tot de vaste groep bezoekers.

Naast de vaste kern wordt het buurthuis bezocht door een veelheid aan bezoekers die op de wat grotere activiteiten afkomen, bijvoorbeeld op het programma dat Schroeder van der Kolk afgelopen zomer met lokale ondernemers heeft ingericht (Zomercarrousel), maar ook NL Doet, Halloween, Sinterklaas, Kerst, de Paasbrunch, het Chinees Nieuwjaar of de workshop Encaustic Art. Al deze activiteiten trekken een breder, meer zelfredzaam en hoger opgeleid publiek. Deze bijzondere evenementen worden vaak georganiseerd in samenwerking met de winkel. Hier ligt het accent meer op de ontspanning en ontplooiing en minder op de ontmoeting, bij de vaste kern ligt het accent andersom.

De Buurthap (avondmaaltijd) en het Buurtontbijt op de Fahrenheitstraat 269 kennen ook een vaste kern van bezoekers, maar ook daar duiken elke keer weer nieuwe gezichten op. Tot slot: er is ook een groep bezoekers die het buurthuis benut om hun verhaal te vertellen. Vrouwen met een migranten-achtergrond behoren hier bijvoorbeeld toe. Ze horen niet tot de vaste kern en laten zich ook niet gemakkelijk binden aan vaste activiteiten. Ze luchten hun hart tegen de sociaal beheerder die ze als vertrouwenspersoon beschouwen. De officiële vertrouwenspersonen gaan ze uit de weg omdat ze bang zijn voor instanties en het formaliseren van hun hulpvraag.

Ook het winkeldeel heeft zijn vaste klanten. Het personeel op de Loosduinsekade probeert de vaste bezoekers van de winkel ook te interesseren voor het buurthuis. Soms lukt dat, soms niet. Filiaal-manager HP vertelt over een Turkse man van in de tachtig die al jaren komt, nooit wat koopt en nauwelijks Nederlands spreekt ('Jij goede baas is het enige dat hij zegt'). Voorzichtig probeert hij hem

richting het buurthuis te loodsen. In zijn geval lijkt daar schot in te zitten, maar in het geval van een andere vaste klant lukt het niet. ‘Er is een man in een rolstoel die altijd dwars door de winkel heen gaat, elke dag iets koopt van 30 cent, maar eigenlijk gewoon voor een praatje komt. Joh, doe een bakkie, zeg ik dan, maar het buurthuis is niet zijn ding.’ Ook Poolse en Bulgaarse buurtgenoten laten zich niet in het buurthuis zien (‘Die werken, werken, werken, dat is hun insteek’).

Observatie

Het is dinsdagavond en ik eet mee met de Buurthap op de Fahrenheitstraat 269. Chef-kok en bedrijfsleider Peter van het Theelokaal heeft gekookt. Vanavond is het een Indonesische maaltijd. Ik deel een tafeltje met twee oudere dames, een moeder met kleine kinderen (eerste klassen basisschool) en een wat oudere heer. Hij vertelt enthousiast over een recent bedrijfsuitje naar Dordrecht. Later hoor ik dat hij bij Schroeder in de werkplaatsen op de Zilverstraat werkt. De kinderen vertederen. Hun moeder is een Italiaanse en spreekt een klein beetje Nederlands. Ik converseer met haar in het Engels. Ze vertelt dat ze in deze ruimte één keer in de maand een pizza-party voor een Italiaanse gemeenschap in Den Haag organiseert. Als ik om me heen kijk zie ik ook Italiaanse vlaggen aan de muren. Soms werkt ze met haar laptop in het Theelokaal. Mijn tafelgenoten horen bij de vaste gasten van de wekelijkse Buurthap. Aan het andere tafeltje zitten zes personen. Ook enkele vaste gasten begrijp ik, maar ook nieuwe gezichten. Iemand heeft zijn dochter meegenomen. Er wordt veel gelachen. We krijgen drie gangen met een kopje koffie na en binnen een uurtje is de maaltijd voorbij.

Kom kijken en leer meer over afvalscheiding!
Schroeder
Burendag
27 sept.
Bord versieren
14.00-16.30
Kringloop Holland
269
buurthuis van de toekomst
Kringloop Holland
269
Kringloop Holland
269
Aanstaande zondag open
Abierto el próximo domingo
Отворен следващата неделя
Kringloop Buurthuis
Nicer Dicer
QUICK

Kringloop Holland
Schroeder

INGANG

buurthuis van de toekomst

4 DE BETEKENIS VAN DE BUURTHUISFUNCTIE VOOR DE DEELNEMERS

Het buurthuis vergroot onderlinge acceptatie en begrip

Het bijzondere van de kringloopwinkel en het daarmee verbonden buurthuis is dat daar plaats is voor mensen 'met een rugzakje': personen die in meer of mindere mate getekend zijn door het leven en die zich in de 'normale' wereld buitenstaander voelen. In het buurthuis en in de kringloopwinkel verkeren ze onder gelijkgestemden. 'Wij zijn gewoon buiten het bootje gevallen', omschreef een vaste bezoeker van het buurthuis aan de Loosduinsekade de groep waarmee ze optrekt. En daarna schertsend: 'Wij zijn aliens, alleen een andere versie daarvan'. Dat gevoel van niet helemaal te passen in de normale wereld verbindt. Je hoeft tegenover elkaar niets op te houden en weinig uit te leggen. 'Iedereen heeft iets en daardoor zijn ze begripvoller. Ze snappen en accepteren het.' Er is snel een verstandhouding, ook met personen die in leeftijd, seksuele geaardheid en etniciteit van elkaar verschillen. 'Voor veel kwetsbare mensen is het veel fijner om óók contact te hebben met lotgenoten, het liefste buurtgenoten die uit eigen ervaring weten hoe het is om schulden te hebben, ziek te zijn, je eenzaam te voelen', aldus Gert Dijkstra van de Buurtwerkkamer Coöperatie in De Volkskrant van 20 oktober 2019 ('Een buurthuis biedt de kwetsbare mens een basis'). Het vergroot de 'bonding' tussen lotgenoten. Het zijn woorden die we in de buurthuizen van Schroeder vaak hebben gehoord. Hetzelfde geldt voor de winkel. Naast het vaste personeel, is er ook de forensische zorg, de reclassering, HALT ('taakstraffers'), de verslavingszorg en de Wmo. Instanties en de gemeente Den Haag verwijzen hen door naar Schroeder. Sommige cliënten melden zichzelf aan. Voorts werken er mensen vanuit een STiP-baan (Sociaal Traject in Perspectief). Deze grote diversiteit in achtergronden, maar ook in leeftijd en etniciteit, leidt op de werkvloer niet tot problemen. Integendeel. Op de Loosduinsekade werkt de FC Den Haag- supporter samen met de Marokkaanse meneer die elke vrijdag naar zijn vrijdaggebed gaat. Dat is bijzonder, want daarbuiten zijn dergelijke contacten helemaal niet vanzelfsprekend, zoals media, politici en ook wetenschappers dagelijks berichten (polarisatie). Op de werkvloer van Schroeder is veel onderlinge acceptatie en begrip. De kringloopwinkel met buurhuis blijkt een effectief instrument van sociaal-culturele integratie. Het is een plek waar mensen elkaar over groepsgrenzen heen leren kennen. Dat dit mogelijk is, komt doordat binnen de kringloopwinkels (met buurthuisfunctie) een aantal condities zijn geschapen die theoretisch in de contacttheorie van Allport uitgewerkt zijn. De kern van deze theorie is dat als mensen iets samen doen (ontmoeting) ze de ander niet meer primair zien als lid van een speciale (etnische groep), maar eerder als buurman, collega of lid van bijvoorbeeld het 'haak- en breiklasje van Nicole'. Wanneer bij dit iets samen doen aan een aantal criteria voldaan wordt, is de kans groot dat afstanden tussen groepen overbrugd worden. Die criteria zijn: (1) gelijke status, (2) gemeenschappelijke doelen/belangen, (3) een institutioneel normatieve ondersteuning en (4) een gemeenschappelijke identiteit ('common humanity'). Met gelijke status wordt geen maatschappelijke status bedoeld, maar de status die in het geval van Schroeder elk personeelslid en bezoeker binnen het buurthuis en de winkel heeft. Binnen Schroeder is dat: 'iedereen is gelijk' (een uitspraak die we vaak genoteerd hebben): niemand is superieur want iedereen heeft wel wat.

Observatie

Op de Fahrenheitstraat 269 heb ik rond het middaguur afgesproken met de sociaal beheerder. Hij heeft naar eigen zeggen 'dé bekendste wijkbewoner' uitgenodigd om te praten over het buurthuis en de wijk. Ik ben benieuwd wie ik tref. Een kwartiertje nadat we hebben afgesproken komt een markante meneer binnenlopen. Ik schat in dat hij Antilliaanse roots heeft. Hij is muzikant en vertelt dat hij al sinds jaar en dag in deze wijk woont. Ik versta hem in eerste instantie niet helemaal, maar hij geeft daarna duidelijk antwoord op de vragen die ik heb over het buurthuis. 'Hij is er voor de ouderen' zegt hij en grapt: 'soms ben ik er zo vaak en doe ik zo leuk met ze dat ze verliefd op me worden.' De oudere Nederlandse dame die al aanwezig was in het buurthuis begroet hem hartelijk. 'Oh daar is ie hoor! Wat heb je nu weer te vertellen? En wie heb je meegenomen?' Meneer: 'ik ben hier speciaal uitgenodigd!' Even later komt een andere man binnenlopen. Ook met hem is de begroeting allerhartelijkst. Er wordt onderling gedold, ze blijken elkaar alle drie goed te kennen. De tweede man schuift vanzelfsprekend aan bij het gesprek en praat zonder schroom mee over de functie van het buurthuis. Hij vertelt dat hij bij Schroeder een re-integratie traject volgt en soms wat helpt in het buurthuis. De markante wijkbewoner: 'Het gaat allemaal om ontmoeten en lekker eten' (er wordt gelachen na die laatste woorden). Ik maak uit het gesprek op dat beide heren veel steun ontlenen aan het buurthuis. Ze zijn er bekend, ze maken zich er verdienstelijk, worden gewaardeerd en het biedt ze structuur en een rustpunt in hun leven.

De gemeenschappelijke doelen en belangen zijn: overeind blijven, elkaar helpen en opbeuren, niet bij de pakken neerzitten en waar mogelijk wegkomen uit een uitkering en een baan bemachtigen. De (institutioneel normatieve) ondersteuning van de sociaal beheerders en de filiaalmanager werden terugkerend in de gesprekjes heel positief beoordeeld. Vooral werd gewezen op de inbreng van personeel dat er al langere tijd werkte en waarmee bezoekers de tijd gekregen hadden een vertrouwensrelatie op te bouwen. De gemeenschappelijke identiteit ('common humanity') is wat tegenwoordig 'inclusiviteit' wordt genoemd: niemand buitensluiten, verschillen van mensen accepteren. Op de theorie van Allport is later nog een aanvulling gekomen in de vorm van een vijfde criteria: vriendschapspotentieel. Ook dit criterium is relevant in de context van Schroeder. We hebben regelmatig gehoord dat zich in het buurthuis vriendschappen hebben ontwikkeld ('In het buurthuis zie ik mijn vriendengroep terug').

Sociaal beheerders Frans en Nelleke: ‘Al heb ik het verhaal al vier keer gehoord dan denk ik: loos maar even’

portret

Frans (62 jaar) en Nelleke (65 jaar) vervulden vanuit een STiP-baan de functie van sociaal beheerder op locatie Fahrenheitstraat 269, Frans tot mei en Nelleke tot september 2019. Frans en Nelleke worden aangestuurd door de coördinator buurthuizen. In de zomer is een agogisch geschoolde beroepskracht aangesteld.
Het pand was ooit een bakkerij en is nu een intrigerend arrangement van ruimten. Aan de voorkant aan de Weimarstraat 364 is het Theelokaal, daarachter het buurthuis met de ingang aan de Fahrenheitstraat. Het buurthuis heeft ook een onlangs opgeknapt terrasje/plaatsje. De locatie kent een kantoortje en een professionele keuken die gebruikt wordt voor het Theelokaal, maar ook voor de Buurthap die elke dinsdagavond geserveerd wordt in de restaurant- annex vergaderzaal voor maximaal 12 personen. Sinds kort kunnen wijkbewoners er ook op vrijdag een buurtontbijt krijgen. Elk maand wordt de ruimte gebruikt door de Italiaanse gemeenschap in Den Haag voor pizza-party’s. Ook de gemeente en recent de Haagse Hogeschool huren de ruimte soms af. Om de vier weken vindt daar ook het werkoverleg plaats waar de sociaal beheerders van de buurthuizen elkaar spreken. Frans en Nelleke zijn verantwoordelijk voor de inrichting, de activiteiten en de mensen. Ze hebben een groep vaste gasten, vertellen Frans en Nelleke. Mensen die elke dag eventjes komen aanwaaien voor een kopje koffie, bijvoorbeeld als ze bij de Albert Heijn aan de overkant boodschappen hebben gedaan. Het zijn hoofdzakelijk alleenstaanden tussen de 40 en 70 jaar die langskomen, zo ook bij de Buurthap. Daar zie je een mix van vaste gasten en nieuwe gezichten, vaak buurtbewoners die via via van de Buurthap gehoord hebben. De locatie kent ook een aantal vaste activiteiten, zoals de kerst- en paasbrunch. Nelleke woont sinds een jaar of twee zelf in Den Haag. Door haar werk in het buurthuis kent ze nu ook een aantal buurtbewoners. Ze benadrukt de prettige sfeer. Mensen snuffelen wat, zoeken op hun gemak een boek en krijgen gratis een kop koffie aangeboden. In die sfeer ontstaan er gesprekken. ‘Je leert elkaar kennen, er zijn mensen die hun problemen hup of tafel leggen of elke keer weer hetzelfde verhaal vertellen. Al heb ik het verhaal al vier keer gehoord, ik denk dan: loos maar even. Maar alles wat gezegd wordt blijft hier aan tafel.’

BUURTHAP

Het buurthuis voorkomt, vermindert en verzacht eenzaamheid

Veel vaste bezoekers staan er alleen voor en kampen met gevoelens van eenzaamheid. In Haagse tramhokjes hangen grote foto-posters met de tekst 'Eenzaamheid kent veel gezichten. Wie ken jij?'. Anno 2019 is eenzaamheid een serieus maatschappelijk probleem. Er zijn steeds meer alleenstaanden, mensen die langer alleen zijn, sociale netwerken van mensen zijn kleiner geworden en we worden steeds ouder. Meer dan mensen in andere leeftijdscategorieën lopen ouderen op hoge leeftijd kans te vereenzamen. In de buurthuizen van Schroeder kom je ze tegen. Ze vinden er een warme plek, gratis koffie en een hartelijke groet. Ze krijgen een vertrouwensband met de sociaal beheerders en de vrijwilligers. In de buurt waar ze eerder anoniem rondliepen worden ze weer herkend. 'Door het buurthuis word ik herkend op straat. Je voelt je niet alleen.' 'Het is net als vroeger', zegt een vrijwilliger die in een ver verleden in het Haagse jeugdwerk actief was en zich herinnert hoe haar pupillen haar als jong meisje op straat groetten. Nu op haar oude dag wordt ze gegroet door buurthuisbezoekers waarvoor ze creatieve activiteiten organiseert.

Het buurthuis zorgt voor sociale steun en sociale controle

De vaste bezoekers van de buurthuizen ondervinden sociale steun van elkaar, maar ook van de aanwezigheid van de sociaal beheerders en de filiaalmanager. Het worden vertrouwde gezichten. Er ontstaan een band en vormen van sociale controle. Bezoekers gaan een beetje op elkaar letten. 'Waar was je, je was toch niet ziek?' 'Hoe gaat het met je?' 'Waarom was je niet op de haakochtend?' Er wordt ook veel eten gedeeld. Kaas en worst worden bij de kaartclub in toerbeurt meegenomen. 'Maar het hoeft niet hoor, want niet iedereen kan trakteren, dus die hoeft niks mee te brengen', zegt één van de kaarters. Een bezoeker over de locatie Loosduinsekade: 'Het is hier soms net een picknick!'. De filiaalmanager: 'Dinsdag komt er een vaste club eten, de een neemt broodjes mee, de ander weer wat anders, ook al hebben ze weinig geld. Ze vragen ook aan mij: welk broodje zal ik voor je meenemen?' In het buurthuis tref je ook mensen zonder werk aan, in een uitkeringssituatie, met een verhoogd risico op armoede. Als bijstandsafhankelijkheid lang duurt, verzeilen personen gemakkelijk in materiële (schuldenproblematiek) en immateriële vormen van armoede (sociaal isolement, eenzaamheid). Een bijeffect daarvan is verlies van waardigheid en zelfrespect. Je kunt niet voor jezelf of je gezin zorgen en je moet je voortdurend tegenover instanties verantwoorden. In het buurthuis vinden mensen tot op zekere hoogte hun waardigheid terug. Voor hen is belangrijk dat ze het gevoel hebben dat ze verbinding hebben met een organisatie die hun nieuwe energie geeft.

Het buurthuis benut kwaliteiten van haar bezoekers

Typerend voor het buurthuis is dat bezoekers niet alleen emotionele steun ervaren (luisterend oor, bemoediging, begrip) maar dat er ook van alles wordt gedaan. Op plekken als die van Schroeder bestaat het risico dat sociaal beheerders te veel 'maatschappelijk werker' worden en ze te weinig aandacht besteden aan activiteiten en activering. Dat de aandacht vooral komt te liggen op 'hoe het allemaal zo gekomen is' en minder aandacht op de toekomst ('hoe nu verder?'). Op de Loosduinsekade is er veel aandacht voor concreet dingen doen. De meeste activiteiten worden door bezoekers, vrijwil-

ligers en personeel van Schroeder zelf georganiseerd. Bezoekers worden daartoe ook aangemoedigd. Een vrijwilliger die zich in de winkel meldde met de boodschap dat ze kan stofferen, werd eerst aan het werk gezet om wat stoelen te repareren, kreeg vervolgens grotere projecten en heeft inmiddels een cursus stofferen in het buurthuis gegeven. Ook is ze paraat in het repaircafé dat twee keer in het jaar in de winkel wordt georganiseerd. De filiaalmanager: 'En je ziet zo iemand opbloeien.' Een bezoeker heeft een vergelijkbaar verhaal: 'Ik ben hier terechtgekomen, omdat ik van kringloopwinkels houd. Ik had Bas (sociaal beheerder) al eens gesproken in de winkel. En toen was er ineens een buurthuis hier. Ik vroeg toen of ze iets met een breiclub hadden. Nee, dat was er niet. Bas vroeg toen: kan jij dat niet doen? Nu heb ik mijn eigen clubje.' Zo is er ook 'Ton's Kaartclub', heeft Wilhelmina (zie kader) haar 'crea-club', is er ook 'beauty' (make-up, nagels, haren verven etc.) als activiteit (verzorgd door personeel uit buurthuis en winkel) en maken een aantal bezoekers gebruik van de drie aanwezige naaimachines om zelf kleren te maken. Ofwel: er is oog voor wat mensen wél kunnen. Dit aansluiten bij de kracht van bezoekers en eigen personeel wordt wel empowerment genoemd. Pas als mensen het gevoel hebben zelf weer het eigen leven in de hand te kunnen nemen, bijvoorbeeld door de verantwoordelijkheid te nemen voor buurthuisactiviteiten, kunnen zij zich weer verder op de been helpen. En ze helpen elkaar. Sommige activiteiten hebben bijna het karakter van een lotgenotencontact: 'Op de haakochtend zijn voornamelijk vrouwen met allemaal problemen. Die storten ze bij elkaar uit. Bijna een soort praatclub, het is bijna therapeutisch.'

Observatie

Het valt me op dat er in het buurthuis veel mag, maar niets hoeft. Je kunt gewoon meedoen met activiteiten zonder je schuldig te voelen dat je de organisatie aan anderen overlaat. Ik kom binnen bij de Loosduinsekade waar de schilderles al bezig is. Ik kan in eerste instantie niet opmaken wie de les geeft, want twee van de cursisten geven de anderen ook hulp. Ik vraag ernaar bij een jongedame die een schilderij maakt van haar twee kinderen. Ze vertelt: 'Ik houd gewoon van schilderen, en ben er best goed in, en ik vind het wel leuk om anderen tips te geven, maar ik wil niet dat het moet of dat ik me verantwoordelijk voel. Want als het even niet uitkomt met die kleine (kijkend naar haar jongste kind) wil ik ook gewoon weg kunnen lopen als dat nodig is.' Direct na de schilderles wordt de tafel gereed gemaakt voor de kaartclub. Nog voordat het officieel tijd is, is het eerste boompje (klaverjassen) al gelegd. Een kaasplank van één van de deelnemers gaat rond. Ook als het om eten gaat geldt 'niks moet'. Je hoeft niks mee te nemen maar je mag wel mee-eten van wat anderen hebben meegenomen.

Observatie

Op de Fahrenheitstraat zit een man rustig een kopje koffie te drinken. Ik heb afgesproken met de sociaal beheerder voor een interview. Dit interview mondt halverwege uit in een gesprek samen met twee bezoekers. De sociaal beheerder moet tussendoor een klant helpen en spreekt een keurige dame aan die ook even de kringkoopwinkel binnenkomt. Ik praat zelf verder met de twee bezoekers. De man die koffie zat te drinken, zegt halverwege: 'Nou de koffie is op, dat was gezellig. Ik ga maar weer.' Ik vraag nog even snel aan hem: 'U komt gewoon even kort langs?' Meneer: 'Ja, ik doe nooit mee aan activiteiten. Ik kijk gewoon toe en luister een beetje en vaak vind ik het dan na een poosje wel weer mooi geweest met de drukte en dan ga ik weer'. Hij zegt vriendelijk gedag en wenst mij succes met mijn onderzoek.

Buurthuis zorgt voor rust in het hoofd en structuur

Voor bezoekers die veel stress ervaren, functioneert het buurthuis als een rustpunt. Het buurthuis zorgt ook voor structuur. De activiteiten in het buurthuis zijn een extra reden om uit bed te komen. Een bezoeker (en alleenstaande moeder): 'Ik woon hier niet ver vandaan. Soms loop ik even langs en laat ik bewust mijn telefoon thuis. Je bent hier niet alleen.' Een andere bezoeker. 'Ik ben een stuiterbal, soms ben ik te druk in mijn hoofd, dan moet ik haken, daar word ik rustig van.' Een en ander betekent wel dat het personeel de rust moet waarborgen.

Buurhuis als uitlaatklep en 'gewoon gezelligheid'

De sociaal beheerders proberen in de eerste plaats een welkome plek te creëren voor bezoekers, bijna altijd personen die alleen komen. Eén van de ongeschreven regels is dan ook: wie binnenkomt, wordt gegroet. Een sociaal beheerder: 'Je groet ze altijd! Het is het kleinste gebaar dat er is. Je biedt koffie aan. Het buurthuis hoort een warme plek te zijn.'

Observatie

Een oude dame komt na haar ziekenhuisbezoek bij het Haaglanden Medisch Centrum (MCH) Westeinde even op adem in het buurthuis Loosduinsekade. ‘Ik wist niet dat het hier zat, maar ik kwam er langs met de tram en ik dacht, ik stap even uit. Het zag er wel gezellig uit’. Ze zegt verder niet zoveel maar de koffie doet haar goed. Nadat ze koffie heeft gehad, begint ze te vertellen. Over haar verleden en wat ze heeft meegemaakt in de oorlog. Zonder veel extra vragen van mij of van de sociaal beheerder doet ze haar verhaal. Ik stel haar nog wat vragen en vertel over het onderzoek dat ik doe, maar dat lijkt niet echt binnen te komen en veel antwoorden krijg ik niet. Nadat ze uitgesproken is, neemt ze nog een kopje koffie en vertrekt. Ze bedankt ons voor de koffie. De sociaal beheerder vertelt nadat de oude dame vertrokken is: ‘Dit vertelde ze vorige week ook, zij komt hier even om te ontspannen en gewoon te vertellen’.

Observatie

Op de Loosduinsekade is het in het begin van de ochtend al gezellig. Er druppelen steeds meer mensen binnen. Een vrouw in een scootmobiel komt binnen en schuift aan tafel. ‘Mijn man komt zo, die is nog even parkeren, we hebben een nieuwe auto.’ De sociaal beheerder is blij voor haar dat het gelukt is met de tweedehands auto. Mevrouw begint direct een relaas over het aanvragen van een speciale parkeerplaats bij de gemeente. Het gaat om een voorrangsplek vanwege de handicap van haar man. Haar man komt binnen en overduidelijk moeten ze hun hart luchten. De andere bezoekers en de sociaal beheerder herkennen het gedoe met instanties uit eigen ervaring. De sociaal beheerder vertelt direct over zijn en moeder en het contact met de gemeente. Hij geeft haar wat tips.

Observatie

Tijdens het kaarten wordt er niet veel gesproken. Onderling worden wel geintjes gemaakt. Als je vaste partner er niet is bij klaverjassen wordt die gemist. Dan merk je iets van de sociale controle die er binnen het buurthuis bestaat (hoe gaat het met hem of haar?), maar het draait toch in de eerste plaats om vanzelfsprekende contacten en gezelligheid.

ACTIVITEITEN

Vrijwilliger Wilhelmina: ‘Als ik nu op straat loop word ik gegroet en aangesproken’

portret

We spreken vrijwilliger Wilhelmina (71 jaar) als ze met haar crea-groep aan het schilderen is. Haar twee kleinkinderen zijn ook aangeschoven. Ze logeren bij haar deze week. Ze is geboren en getogen in Den Haag. Ze heeft zowel op het veen als op het zand gewoond én op Scheveningen. Ze is naar eigen zeggen een geboren ondernemer. Ze heeft verschillende winkels in Den Haag gehad, waaronder een handwerk- en een handenarbeidwinkel en verenigingen opgericht (winkeliersvereniging, wandelvereniging). In haar jonge jaren heeft ze gewerkt in het Haagse kerkelijk jeugdwerk en ook een kinderdagverblijf gerund.

Ze woont sinds kort in Den Haag en is bij Schroeder binnengelopen om te kijken of ze vrijwilligerswerk kon doen. Want: ’het gaat pas goed met mij als ik iets om handen heb. Als ik stil ga zitten, word ik ziek.’ Ze houdt ons voor: ‘Pas op, ik ben niet de zielige eenzame oudere’. En waarschuwt om niet te snel te oordelen over de mensen die het buurthuis bezoeken (‘ze zijn niet allemaal zielig en laagopgeleid’). Ze had tegen Schroeder gezegd: ‘Ik heb zoveel ervaring met jeugdwerk, ik kan iets voor jullie betekenen.’ Vanaf het moment dat ze activiteiten kan opzetten, voelt ze zich er helemaal op haar plaats.

Ze vindt het belangrijk om ‘er voor mensen te zijn’. Als ze nu op straat loopt, wordt ze gegroet en aangesproken door vrouwen die ze in het buurthuis van Schroeder heeft leren kennen. Het doet haar aan vroeger denken toen ze als 18-jarige actief was in het kinderwerk en kinderen haar buiten op straat groetten. In Schroeder organiseert ze afhankelijk van de belangstelling creatieve activiteiten. Ook helpt ze bij het haken. Haar leven is niet rimpelloos verlopen. Ze heeft veel meegemaakt, maar daardoor kan ze anderen mensen, merkt ze, juist goed helpen (‘Als je het zelf gevoeld hebt, kan je het ook delen’). Ze vertelt over een aantal vrouwen die ze in het buurthuis heeft ontmoet en die ze via haar contacten stapjes verder de goede kant op heeft kunnen helpen.

portret

Sociaal beheerders/ trajectbegeleiders Max Waaldijk en Esther Broere: ‘De gezellig basis is er’

Zowel de locatie Loosduinsekade en Fahrenheitstraat 269 hebben sinds augustus een nieuwe sociaal beheerder/trajectbegeleider met een sociaal werk-achtergrond. Op de Loosduinsekade is dat Max , op Fahrenheitstraat 269 Esther. Max heeft net de studie Social Work aan de Christelijke Hogeschool Ede afgerond. Esther studeerde een aantal jaren terug Sociaal Pedagogische Hulpverlening (SPH) aan de Haagse Hogeschool. Max heeft het werken in een superdiverse stadswijk leren kennen in het Rotterdamse Spangen. Daar woonde hij en liep hij stage bij een missionaire kerk die wijkactiviteiten met hulpverlening combineerde.
De kerk vervulde daar ook een buurthuisfunctie, met een inloopspreekuur, een wijkdiner, kinderactiviteiten, taalcursussen en ‘waar de vraag uit de wijk ook maar lag’. Max wil het buurthuis van Schroeder meer met ‘buiten’ (de wijk) in contact brengen. Hij oriënteert zich op de sleutelpersonen in de wijk om via hun netwerken meer personen voor de Loosduinsekade te interesseren. Hij roemt de sfeer bij de eerste kennismaking met het buurthuis: ‘Mijn eerste indrukken? De gezellige basis is er: heel veel ontmoeten, er gebeurt constant wat. Op een piekmoment is er wel 45 man.’
Behalve de kring van bezoekers verbreden, denkt hij dat er nog veel winst te behalen is uit de individuele hulpvragen van mensen op belangrijke levensgebieden. Daarbij gaat het om wat hij zelf kan doen en wanneer hij moet doorverwijzen. Ook Esther ziet kansen het buurthuis breder onder de aandacht te brengen.
Eerder werkte ze in de horeca, als opbouwwerker in Scheveningen en daarvoor onder andere met (jong)volwassenen en kinderen (0-18 jaar) met verstandelijke en lichamelijke beperkingen. Ze is opgegroeid in het Regentesse- en Valkenboskwartier (ReVa), kent de wijk goed en komt graag in kringloopwinkels. De andere kringloopwinkel op de Fahrenheitstraat van Schroeder blijkt haar favoriete winkel, maar Fahrenheitstraat 269 kende zij niet. ‘Ik was verrast dat die er ook was en nog meer verrast hoe het gebouw in elkaar steekt. Nieuwkomers geef ik vaak een rondleiding.’ Ze heeft in Scheveningen in een officieel buurthuis

gewerkt. ‘Dat is echt anders, daar kwamen mensen heel gericht af op activiteiten, hier is het minder gericht, meer indirect.’ Mensen komen naar de winkel en ontdekken het buurthuis of andersom: ze bezoeken het Theelokaal en ontdekken vervolgens de kringloopwinkel. Esther investeert tijd in het vergroten van de bekendheid. Ze denkt dat een echte naam wellicht kan helpen om de naamsbekendheid van Fahrenheitstraat 269 te vergroten. Officiële buurthuizen hebben altijd een naam, zo werkte ze in Scheveningen in het buurthuis De Mallemok. Ze ziet mogelijkheden om mensen van uiteenlopende sociaal-economische klassen voor het buurthuis van Schroeder te interesseren, ook kinderen. Deze zomer organiseerde ze onder andere een klankschalenconcert, een buurtbarbecue, een graffiti-workshop voor kinderen en ontdekte zo verschillende doelgroepen. De herfstvakantie staat voor de deur en daarom is er aandacht voor Halloween. Ze denkt aan nieuwe activiteiten, bijvoorbeeld taalcursussen, en werft vrijwilligers uit haar netwerk die activiteiten willen en kunnen verzorgen. ‘Vragen en behoeften uit de wijk zijn daarbij leidend’. Ze voelt zich thuis in de sfeer van een kringloopwinkel. Je kunt er een beetje struinen, het is gemoedelijk en er is tijd voor een kopje koffie, een praatje. Die sfeer, merkt ze, zorgt voor spontane ontmoetingen tussen onbekenden in de winkel.

5 DE BETEKENIS VAN DE BUURTHUISFUNCTIE VOOR DE BUURT

Het buurthuis levert een bescheiden bijdrage aan de sociale cohesie

Alle personen die we hebben gesproken gaven aan de betekenis van een dergelijke voorziening voor de buurt moeilijk in te kunnen schatten. Bij de start van het veldonderzoek is door de bestuurder van Schroeder de vraag geformuleerd of een dergelijke voorziening mogelijk een bijdrage levert aan het versterken van de sociale cohesie van de buurt: stimuleert het buurthuis onderlinge contacten en steunnetwerken waarvan bezoekers ook buiten het buurthuis profiteren? Immers staan de buurthuizen in buurten die vaak als 'los zand', gepolariseerd en gefragmenteerd getypeerd worden. Het antwoord is dat dat inderdaad in beperkte mate het geval lijkt te zijn. Bezoekers die elkaar binnen het buurthuis hebben leren kennen – zo hebben we meerdere malen gehoord – hebben ook contacten met elkaar buiten het buurthuis, zoals ze ook buiten het buurthuis personen tegenkomen die ze binnen het buurthuis hebben ontmoet. Deze contacten zijn in sommige gevallen ook groepsoverstijgend, zowel wat betreft leeftijd, inkomenspositie als migratieachtergrond. Daarnaast is er ook een groot aantal mensen dat louter op de eenmalige activiteiten afkomt. Zij zullen daar ook veel mensen tegenkomen die ze niet eerder hebben gezien en iets van publieke familiariteit hebben ontwikkeld met groepen die ze in het eigen dagelijks leven niet gemakkelijk ontmoeten. Ook dat is winst, maar hier past bescheidenheid over de omvang van deze nieuwe contacten.

Het buurthuis functioneert als emancipatie-plek

Met haar kringloopwinkels met buurthuisfunctie heeft Schroeder een bijzondere infrastructuur gecreëerd, waar niet alleen ontmoeting en ontspanning centraal staan, maar ook emancipatie. Van oudsher was dit een belangrijke functie van buurthuizen: mondigheid, opkomen voor jezelf, zorgen dat mensen je zien en dat je gehoord wordt.

Observatie

Elke keer als ik van de Loosduinsekade naar de Fahrenheitstraat 269 loop of andersom ervaar ik het enorme verschil. Het zijn twee totaal verschillende locaties. Op de Loosduinsekade lijkt het altijd te bruisen, mede door de goed bezochte kringloopwinkel. De mensen die naar de Fahrenheitstraat komen, lijken de rust juist te waarderen. Je treft er meestal één tot vier bezoekers aan, waarbij de doorloop groter is: men komt eventjes en vertrekt. Dit in tegenstelling tot de Loosduinsekade. Daar lijkt men langer te blijven, ook door alle activiteiten. Door de drukkere winkel is er meer toeloop en reuring. De bezoekers lijken daar ook voor te komen. Ze lijken die meerdere prikkels fijn te vinden in tegenstelling tot de bezoekers aan de Fahrenheitstraat. De Loosduinsekade kent ook wel een wat rustigere plek. Op de bank in de zithoek kan je alleen of samen met iemand zitten en een gesprek voeren, ook al is dat maar twee meter verwijderd van de tafel waar deelnemers met activiteiten in de weer zijn. Ik heb gemerkt dat het heel vanzelfsprekend samen functioneert: drukte aan de tafel en op hetzelfde moment een rustig gesprek op de bank.

6 STERKE PUNTEN EN VERBETERPUNTEN

STERKE PUNTEN

Hieronder vatten we de sterke punten van de buurthuisfunctie in de kringloopwinkels van Schroeder samen. De kern ervan is dat de kringloopwinkels met buurthuisfunctie een toegevoegde waarde hebben in de sociale basis of sociale infrastructuur van Den Haag. Hun aanwezigheid compenseert niet alleen wegvallende ontmoetingsplaatsen, maar ze voegen juist iets extra's toe. Het gaat om de volgende punten:

* Een eerste sterk punt is dat kringloopwinkels met een buurthuisfunctie bezoekers met elkaar weten te verbinden, óók over groepsgrenzen van leeftijd, seksuele geaardheid en etniciteit. Aan inclusiviteit en het verbinden van groepen worden veel mooie beleidswoorden gewijd, maar in de buurthuizen van Schroeder wordt het geconcretiseerd. In het bijzonder weet Schroeder een groep kwetsbare bezoekers te bereiken en te binden die zich in de 'normale' wereld buitengesloten en slecht begrepen voelen. In het buurthuis trekken ze zich aan elkaar op, leggen ze (vriendschaps)contacten en ontwikkelen ze vormen van alledaagse attentheid voor elkaar.
* Ten tweede zit het succes ervan in het aanreiken van een niet stigmatiserende plek. Mensen stappen er gemakkelijk binnen zonder het gevoel daarmee geëtiketteerd te worden als 'zielig' of 'arm'. Bij officiële buurthuizen is dit stempel gemakkelijker verkregen. Wie een kringloopwinkel binnenstapt, stapt daar voor iedereen zichtbaar als klant binnen en niet direct als cliënt of probleemgeval.
* Ten derde functioneren de kringloopwinkels van Schroeder als ankerpunten in de wijk, vergelijkbaar met organisaties als de woningcorporatie, de politie, de huisarts en de kerk. De kringloopwinkels van Schroeder zijn een begrip in Den Haag en kennen een lange geschiedenis. De Hagenaar/Hagenees weet: ze waren er in het verleden, ze zijn er nu, en in de toekomst zullen ze er ook zijn. Ze missen de vluchtigheid van veel projecten in het sociaal domein die op veel plaatsen geleid hebben tot een sociale 'pop-up' infrastructuur: ineens duiken initiatieven op en kort daarna zijn ze weer verdwenen. Dit geldt niet voor de kringloopwinkels van Schroeder: ze zijn geworteld in verschillende Haagse wijken.
* Een vierde sterk punt is de kwaliteit van het personeel. Nogal wat personeelsleden die betrokken zijn bij de buurthuisfunctie (sociaal beheerder, filiaalleider) doen dit vanaf de start van de buurthuizen van Schroeder of zijn er kort daarna bij betrokken geraakt. Dit geldt ook voor enkele vrijwilligers. Ze zijn voor bezoekers vertrouwde personen geworden. De bezoekers hebben ze leren kennen en vertrouwen, ze hebben een relatie met hen opgebouwd. Het ontbreken van continuïteit en het voortdurend opduiken van nieuwe personen en gezichten is de grote achilleshiel in heel veel sociale praktijken. In Frankrijk werd een buurthuisfunctionaris in het verleden een 'animateur' genoemd. Dat was iemand die signalen opvangt, behoeften aanvoelt, activiteiten opzet, ze praktisch begeleidt en dwarsverbindingen tussen groepen en

activiteiten weet te leggen. Deze ideaaltypische functionaris zijn we weliswaar niet helemaal voor de volle 100 procent in één persoon tegengekomen, maar wel verdeeld over een aantal personeelsleden en vrijwilligers. In de bundeling van elkaars aanvullende kwaliteiten benaderen ze deze ideaaltypische duizendpoot. Een bijzonder pluspunt van de locatie Loosduinsekade is dat een aantal personeelsleden en vrijwilligers een migrantenachtergrond heeft. Dat is een belangrijke toegevoegde waarde in de superdiverse wijken waar deze kringloopwinkels zich bevinden. In het bijzonder vrouwelijke bezoekers met een migrantenachtergrond vinden het prettig om (ernstige en ingrijpende) persoonlijke zaken in vertrouwen te delen met een vrouwelijk personeelslid die hun taal spreekt.

* Een laatste sterk punt: de buurthuizen binnen de kringloopwinkels zijn niet alleen plaatsen waar bezoekers hun verhaal kwijt kunnen of even langs kunnen komen voor wat gezelligheid, maar het zijn ook plaatsen waar bezoekers gestimuleerd worden om hun talenten in te zetten en iets te doen. Deze activerende functie van het buurthuis verdient nadrukkelijke vermelding.

Observatie

Op de Loosduinsekade ben ik in gesprek met drie personen. Een vierde dame komt binnen. Ze komt net van de Haagse markt en vertelt over alle leuke spullen die ze daar zag. Maar het is er wel duurder geworden. ‘Wat dat betreft is het hier beter!’ Een ander: ‘Nou, hier kan het ook verschillen hoor!’ De mevrouw vertelt verder dat ze op de markt dus niet zoveel heeft gekocht en dat ze hier maar even in de kringloopwinkel gaat kijken. De ander zegt; ‘Ah joh laat dat toch, je hebt laatst nog een sjaal gekocht, spaar je geld!’ De mevrouw gaat toch even kijken en komt tien minuten later blij en trots met een shirtje terug. Mij valt weer de sociale dynamiek rond het shoppen op als reden om hier te zijn en met elkaar te zijn. Beide dames geven aan niet echt veel geld te hebben, maar het geeft toch een goed gevoel iets te kunnen kopen en aan elkaar te kunnen laten zien.

VERBETERPUNTEN

* Er zijn ook een aantal verbeterpunten aan te wijzen. Ten eerste zouden de verschillende locaties met een buurthuis een betere eigen profilering kunnen krijgen. De sterke kanten van de locatie Fahrenheitstraat 269 kunnen wellicht beter benut worden, zoals de daar aanwezige zaal en professionele keuken. De keuken biedt bij uitstek kansen - zo werd door verschillende geïnterviewden gedacht - om vrouwen met een migrantenachtergrond binnen te krijgen, terwijl de zaal onder andere een perfecte accommodatie is voor taalonderwijs en huiswerkbegeleiding. Ook het daar aanwezige buitenplaatsje met mogelijkheden tot een barbecue biedt kansen voor specifieke activiteiten.
* Het is de moeite waard om nog eens na te denken over de inrichting van de buurthuizen. De huidige inrichting is moeilijk te typeren ('ouderwets Hollandse gezelligheid?'). Voor het binnenhalen van andere doelgroepen (denk aan studenten) is het te overwegen om de inrichting aan te passen. Het uiterlijk doet ertoe om een bredere bezoekersgroep aan te trekken. Niet alleen de inrichting doet ertoe, ook aanwezige faciliteiten.
* Er ligt een sterke oriëntatie op 'binnen' bij de buurthuizen van de twee locaties, met de komst van twee agogisch geschoolde sociaal beheerders is de oriëntatie meer naar 'buiten' verlegd. Het is belangrijk dit vol te houden en tijd te blijven investeren in het leggen van contacten met belangrijke stakeholders en sleutelpersonen in de wijk. In principe is het buurthuis een ideale plaats voor 'linking', dat wil zeggen een plaats waar het contact van kwetsbare bewoners met belangrijke instituties en instellingen kan worden hersteld en weer productief gemaakt. We begrepen dat sociaal beheerders voor veel bezoekers de rol van inofficiële vertrouwenspersoon vervullen, terwijl officiële vertrouwenspersonen die spreekuur houden in het buurthuis door bepaalde bezoekers gemeden werden. Vooral vrouwelijke bezoekers met een migranten-achtergrond zouden bang zijn voor het formaliseren van hun hulpvraag omdat ze de consequenties ervan niet goed kunnen overzien. Het is wel de opgave om deze relatie tussen informeel en formeel productief te maken. Schroeder heeft een zorgteam met goed opgeleide professionals, zij kunnen ingeschakeld worden door de sociaal beheerders en de filiaalleiders bij signalen van problemen van bezoekers of klanten. Daar hebben zij procedures voor ontwikkeld. Ook hebben zij een klachtenfunctionaris en gebruiken zij de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, indien nodig. Ook met het wijkteam, de wijkagent, andere ketenpartners en commerciële organisaties zijn er contacten. Mogelijk verdienen ze verdieping en uitbouw, in het bijzonder de relatie met de officiële vertrouwenspersonen.

7 SLOTBESCHOUWING

We vatten in deze slotbeschouwing de antwoorden op de centrale onderzoeksvragen kort samen. Het ging om de volgende vragen. (1) De betekenis van de buurthuisfunctie in de kringloopwinkel voor de bezoekers, (2) voor de buurt, en (3) het expliciteren van de succesfactoren en knelpunten bij het versterken van de buurthuisfunctie.

Het antwoord op de eerste vraag is dat een grote diversiteit aan gebruikers profiteert van de buurthuizen in de kringloopwinkels. De twee onderzochte buurthuizen hebben een vaste kern van bezoekers: personen die elke week of soms zelf elke dag langskomen, veelal kwetsbare burgers die kampen met gevoelens van eenzaamheid. Het buurthuis is voor hen een laagdrempelige gastvrije plek waar ze naast sociale steun en sociale controle ook gezelligheid, rust en structuur vinden. Ze treffen er bovendien mensen die oog hebben voor hun kwaliteiten en talenten. Naast de vaste kern van gebruikers is er een grote groep gebruikers die afkomt op de vele eenmalige activiteiten die het buurthuis organiseert. Deze groep overlapt maar deels met de vaste kern en is over het algemeen jonger, meer zelfredzaam en hoger opgeleid. De grote diversiteit aan gebruikers maakt het buurthuis tot een bijzondere plek. Het biedt de mogelijkheid voor bezoekers tot het leggen van contacten met mensen die niet alleen op henzelf lijken, maar ook met personen die verder van hen af staan wat betreft sociaaleconomische positie, migratieachtergrond of leeftijd. De buurthuizen van Schroeder blijken een effectief instrument te zijn voor het stimuleren van sociaal-culturele integratie. Wat elders niet of maar moeizaam lukt, lukt hier wel: kwetsbare burgers met elkaar en met personen waarvan ze verschillen in contract brengen. De buurthuizen zijn een plek waar mensen elkaar – ook over groepsgrenzen heen - leren kennen. Niet onbelangrijk in wijken waar de sociale cohesie zwak is en het sociaal kapitaal (netwerken, contacten) van bewoners gering.

Ofwel - dat is antwoord op vraag twee van het onderzoek – de buurthuizen van Schroeder hebben betekenis voor de wijken waar ze zijn gevestigd. Bezoekers die elkaar binnen het buurthuis hebben leren kennen, er vriendschappen hebben gesloten, hebben ook buiten het buurthuis met elkaar contact. ‘Ze letten ook buiten het buurthuis op elkaar’, hebben we vaak gehoord. Op deze wijze draagt het buurthuis bij aan het versterken van de sociale cohesie van de wijk, al gaat het om een bescheiden bijdrage. Deze bijdrage kan op termijn versterkt worden. Met de buurthuizen heeft Schroeder als het ware een bruggenhoofd geslagen van waaruit contacten met andere organisaties (formeel, informeel) kunnen worden gelegd en uitgebouwd zodat meer (kwetsbare) bewoners in de toekomst van de activiteiten in de buurthuizen kunnen profiteren.

Het antwoord op de derde vraag is dat de buurten van Schroeder een aantal belangrijke kwaliteiten vertegenwoordigen, zoals de laagdrempeligheid van de voorziening voor juiste kwetsbare burgers, maar ook de kwaliteit van het personeel en het vrijwilligersbestand. Het personeel is benaderbaar en

aanraakbaar. Is zowel agogisch geschoold als streetwise. Veel van hen zijn vanaf de start verbonden aan de buurthuizen. Continuïteit is belangrijk in het sociale domein. Bezoekers moeten de kans krijgen om een vertrouwensrelatie met personeelsleden op te bouwen. Met steeds nieuwe gezichten lukt dat niet. Bovendien: Schroeder is sinds jaar en dag een gekende organisatie in Den Haag. Dat is een belangrijke kwaliteit. De buurthuizen in de kringloopwinkels van Schroeder ontberen deze vluchtigheid. We signaleren tot slot ook verbeterpunten. Op het punt van profilering en inrichting lijken de buurthuizen nog stappen te kunnen zetten, zo ook op het punt van het leggen en intensiveren van samenwerkingsverbanden en contacten met zowel formele als informele wijkorganisaties.

geraadpleegde LITERATUUR

Allport, G.W. (1954), The nature of prejudice. Cambridge; Perseus Books.

Bekker, M. (2018), De buurthuizen van Schroeder. Jaarplan 2019. Den Haag, december 2018.

Boutellier, H. & Huygen, A. (2012), Buurthuis De Nieuwe Jutter: geen blauwdruk, wel een succes-verhaal. In: Tijdschrift voor Sociale Vraagstukken, no 11-12 / december 2012.

Dirks, B. & Huisman, C. (2013). 'Buurthuizen bezwijken onder crisis.' In: De Volkskrant, 21 februari 2013.

Engbersen, R., J. Eggermont & P. Driest (1994), De externe relaties van het Haagse leerwerkproject De Chrispijnstraat. Utrecht: NIZW.

Engbersen, R., 'Methodische winst in het welzijnswerk'. Zie in het bijzonder 8.8 De Chrispijnstraat en 8.9 De Chrispijnstraat revisited (2001). In: Hortulanus, R.P. en J.E.M. Machielse, De waarde van werk. Den Haag Elsevier.

Engbersen, R. en K. Voogd (2013), 'Zaak gesloten? Case-study als zelfreflexieve methode'. In: Omlo, J., P., M. Bool Rensen en P. Rensen (red.), Weten wat werkt. Passend evaluatieonderzoek in het sociale domein. Movisie en SWP Amsterdam

Engbersen, R. en E. Harms en Y. Vermeulen (2016), Vastgoed voor de buurt. Corporaties investeren in leefbaarheid. De Vernieuwde Stad en Platform31, Amsterdam/Den Haag.

Engbersen, R. (2019), Onderbelichte aspecten van eenzaamheid. Vijf experts aan het woord. Utrecht Movisie

Flyvberg, B. (2006), 'Five misunderstandings about case-study research.' Qualitative Inquiry, 12 (2), 219-245.

Geertsema, H. en M. Spierts (2019), De kleur van sociaal werk. Doelen, waarden, mensbeeld. Over de geschiedenis en actualiteit van Sociaal werk – welzijn en samenleving. Amsterdam Van Gennep.

Grootgeest, L. van (2018), Plek voor gesprek (2019). Een onderzoek naar interacties in de kringloopwinkel. Masterscriptie Algemene Sociologie, Universiteit van Amsterdam.

Haalen, M.G. van e.a. (1978), Werken met sociaal-culturele accommodaties. Een gebouw is meer dan een ding. Van Loghum Slaterus.

Hortulanus, R.P. en J.M.E. Machielse (red.) (2002). Ontmoeting, ontspanning en ontplooiing. Het Sociaal Debat deel 8. Den Haag Elsevier 2002.

Hutschemaekers, G. (2001), Onder professionals. Hulpverleners en cliënten in de geestelijke gezondheidszorg. Oratie SUN Nijmegen.

Kremer, M., A. Parys en L. Verplanke (2019), Alledaagse attentheid in een superdiverse wijk. Ben Sajet Centrum, Stichting Actief Burgerschap en Universiteit van Amsterdam.

Laansma, Kl. (1972), 'Sociaal culturele wijkcentra in steden broodnodig.' Inleiding ter gelegenheid van de opening van het wijkcentrum "Schalkererf" in Haarlem op 22 december 1972 door drs. Kl. Laansma, directeur voor de Samenlevingsopbouw bij het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk (CRM). Den Haag, Ministerie van CRM.

Laansma, Kl. (1953), Rapport Inzake het buurt-huiswerk te Jubbega. Sociale onderzoekingen in Friesland. Rapport no. 3 van de Stichting Friesland voor Maatschappelijk Werk.

Mitchell, M. & Montgomery, R. (2010), 'An examination of thrift store shoppers.' In: Marketing Management Journal, Fall: 94-107

Nijenhuis, H. (1987), Werk in de schaduw. Club- en buurthuizen in Nederland 1872- 1970. Utrecht: ISSG-studies.

Pettigrew, T.F. en L.R. Tropp (2006), 'A meta-analytic test of intergroup contact theory. In: Journal of Personality and Social Psychology, 90, 5, p. 751-783.

Putnam, R. (2000), Bowling alone. The collapse and revival of American community. New York: Simons & Schuster.

RMO-advies 37 (2006), Niet met de ruggen naar elkaar. Een advies over verbinden. Den Haag, SDU uitgevers.

Specht, M. en J. van der Zwaard (2015), De uitvinding van de Leeszaal. Collectieve tactieken en culturele uitwisselingen. Trancity*valiz.

Sprinkhuizen, A. en R. Engbersen (2002), 'Binnen op de bingo.' In: Hortulanus, R.P. en J.M.E. Machielse (red.). Ontmoeting, ontspanning en ontplooiing. Het Sociaal Debat deel 8. Den Haag Elsevier 2002, p. 41-50.

Visser, V. (2019), 'Lager opgeleiden voelen zich te min om te participeren in burgerinitiatieven.' In: Sociale Vraagstukken, 20 oktober 2019.

VPRO. Het succes van de kringloopwinkel (2017). VPRO docuserie in vijf delen. Uitgezonden 25 t/m 29 december 2017. https://www.vpro.nl/ programmas/ het-succes- van-de-kringloopwinkel/service/over-het-succes-van-de-kringloopwinkel.html

Welschen, S. en L. Veldboer, 'Sociaal werk in stads-wijken waar problemen zich opstapelen. In: Tijdschrift voor beleid, politiek en maatschappij. Jaargang 46, 2019, nr. 3, p. 348-365.